

Literatūras ceļvedis

Nr. 9/2021

Decembris

ISSN 2592-8392

2021. – jau ceturto savas pastāvēšanas gadu – LNB seriālizdevums “Literatūras ceļvedis” noslēdz, piedāvājot saviem lasītājiem ieskatu izdevumam raksturīgā pēdējā laika Latvijas grāmatu jaunumu izlasē. LU mācībspēki un studenti jau tradicionāli mūs iepazīstina ar jaunumiem latviešu oriģinālprozā – analizēti gan stāstu, gan romānu, gan lugu žanrus pārstāvošu autoru darbi. Savukārt LNB speciālisti un mūsu sadarbības partneri, t. sk. no Latvijas reģionu bibliotēkām, sniedz ieskatu daudzveidīgā nozaru literatūras piedāvājumā – pārsvarā apkopots vairāku Latvijas augstskolu un institūciju, nelielu nozaru literatūras izdevēju, kā arī LNB kā sadarbības partnera devums mūsu valsts grāmatniecībā.

Tomēr gada pēdējā numura vadmotīvam šoreiz esam izvēlējušies LNB kolēģes ieteikto, Parīzē izdoto grāmatu: **Marx, William. Des étoiles nouvelles. Quand la littérature découvre le monde.** Tulkojumā tās iespējama nosaukums varētu būt: “Jaunas zvaigznes. Kad literatūra atklāj pasauli”. Grāmatas autors Viljams Markss ir mūsdienu franču rakstnieks, eseju autors un literatūras kritiķis; pagaidām izdevums latviski vēl nav iztulkots, tāpēc piedāvājam nelielu ieskatu tā saturā. Grāmata ir netradicionāla ar to, ka tās autors ir saskatījis un piedāvā pamanīt arī lasītājiem neparastu literatūras sasaisti – ar zvaigznēm, kura rodas, izejot laukā un paceļot skatienu uz debesīm. Līdzās dažādu zvaigžņu raksturojumam rakstnieks dalās pārdomās ne vien par literatūru, bet arī tās krātuvēm – bibliotēkām. Bibliotēkas, kā mums labi zināms, nekādā ziņā nav noslēgta vide – gluži pretēji, ar grāmatu starpniecību tās sniedz piekļuvisi visai pasaulei. Turklāt – jo vairāk grāmatas zaudē savu materiālo veidolu, jo iespaidīgāka kļūst telpa, kurā glabājas ekrānos lasāmie teksti. Savā daudzfunkcionalitātē un vienlaikus vienkāršībā aizvien pārsteidzošākās bibliotēku celtnes visā pasaulē piesaista ne vien lasītāju, bet jebkura līdzcilvēka uzmanību, un tas ir brīnišķīgi. Tomēr ēka ir tikai viena medaļas puse, bet tajā izvietotais intelektuālais saturs – gluži kas cits. Tādēļ, runājot par bibliotēkām, Markss mums piedāvā ieviest piekto dimensiju, kas pastāv tikai mūsu prātā un rodas lasīšanas gaitā – tas ir grāmatas saturs.

Pacelt galvu un paraudzīties zvaigznēs – tas taču ir ziemas naktij tik pietāvoši! Un varbūt – ne mazāk aizraujoši, kā ienirt grāmatu pasaulē...

Sagatavotāji:

LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latvistikas un baltistikas nodaļas vadītāja, profesore Ieva Kalniņa, Baltu filoloģijas maģistra studiju programmas 2. kursa studenti Betija Celitane, Dārta Sīka un Elvis Friks

LU Literatūras, folkloras un mākslas institūta Latviešu folkloras krātuves vadošā pētniece Rita Grīnvalde
LU Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātes docents, Ģeomorfoloģijas un ģeomātikas katedras vadītājs Aivars Markots

Jelgavas pilsētas bibliotēkas Informācijas nodaļas vadītāja Andra Poota

LNB Pakalpojumu departamenta Humanitāro un sociālo zinātņu lasītavas nozaru informācijas ekspertes Astra Šmite un Lauma Remese, galvenā bibliogrāfe Ilze Gensberga

LNB Pakalpojumu departamenta Tehnoloģiju un dabaszinātņu lasītavas nozaru galvenā bibliotekāre Guna Ulmane

LNB Speciālo krājumu departamenta Mākslas un mūzikas centra Mākslas lasītavas galvenā bibliogrāfe Līga Goldberga

LNB Attīstības departamenta Bibliotēku attīstības centra projektu koordinatore Anda Saldovere un galvenā bibliotekāre Solvita Ozola

Atbildīgā par izdevumu: LNB Attīstības departamenta Bibliotēku attīstības centra projektu koordinatore Anda Saldovere

Korektore: LNB Attīstības departamenta Bibliotēku attīstības centra galvenā bibliotekāre Māra Jēkabsone

Maketētāja: Enija Lukumiete

Grāmatu vērtējumos saglabāts vērtētāju individuālais stils

Seko un dalies ar
#lnblv

Facebook.com/lnb.lv

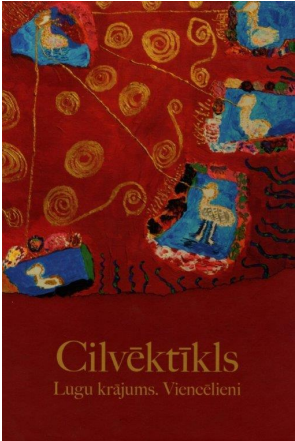
Twitter.com/LNB_lv

Instagram.com/lnb.lv

© Latvijas Nacionālā

bibliotēka, 2018

Ieva Kalniņa

Cilvēktīkls. Lugu krājums. Viencēlieni. Rīga : Biedrība "Dramaturgu asociācija", 2021. 268 lpp. ISBN 9789934906800.

Pateicoties Latvijas Dramaturgu asociācijai, kā arī dramaturģēm Leldei Stumbrei un Birutai Zujānei, jau otro gadu tiek publicēti jaunradītu lugu krājumi: 2020. gadā "Cilvēkzvērs", bet pavisam nesen – "Cilvēktīkls". Jaunajā krājumā iekļautas 12 autoru lugas – viencēlieni. Sākotnēji "Dramaturgu asociācija" organizēja lugu konkursu, vēlāk konkursa žūrija no 25 iesūtītajām lugām izvēlējās divpadsmit gatavības pakāpei potenciāli tuvākos darbus. Viencēlieni latviešu literatūrā ienāca jau 19. gadsimta otrajā pusē, kad vēl tikai veidojās latviešu teātris un dramaturģija – piemēram, Ādolfa Alunāna joku spēle "Paša audzināts" (1869) un operete "Mucenieks un muceniece" (1872). 20. gadsimta sākumā Rūdolfs Blaumanis sarakstīja viencēlienu "Sestdienas vakars" (1908), kur turpināta sirdsšķīsto tēma latviešu literatūrā un reālais notikumu slānis pāraug simboliskajā folkloras pasaulē. Šajā laikā ar viencēlieniem "Dzimumdienas rītā" (1905), "Ragana" (1910) un citiem dramaturga gaitas uzsāka arī Andrejs Upīts. 20. gadsimta beigās Lelde Stumbre uzrakstīja ciklu "Deviņas īsas lugas" (1992).

Jaunā lugu krājuma ievadā teātra zinātniece Ērika Zirne uzsver: "Īsluga pieļauj jebkādu eksperimentus, un varbūt tieši šajā žanrā skaidri nolasāms katra autora dramaturga talants." (5. lpp.) Lugu autori pievērsušies mūsdienu problemātikai: vientulība, mīlas trijstūri, morāli eksperimenti, detektīvstāsti un ekokritika. Lugu krājums atklāj, cik dažādas problēmas interesē mūsu dramaturgus. Krājumā apvienojies plašs autoru spektrs: gan iesācēji, kam tās ir pirmās lugas (Arta Dzīle, Baiba Zīle, Elizabete Hafere, Gita Kārklīņa), gan vidējā dramaturgu paaudze (Biruta Zujāne, Harijs Ammers, Inese Tālmāne, Elmārs Jentsī Amols, Kristīna Štrāle Dreika), gan latviešu dramaturgi, kuru darbus zinām jau vairākus gadu desmitus (Lelde Stumbre, Egils Šņore, Hermanis Paukšs). Daļa autoru dažādu iemeslu dēļ izmanto pseidonīmus.

Lugas adresētas plašam lasītāju lokam, īpaši skolēnu u. c. teātru vadītājiem.

<https://www.kroders.lv/jaunumi/5059>

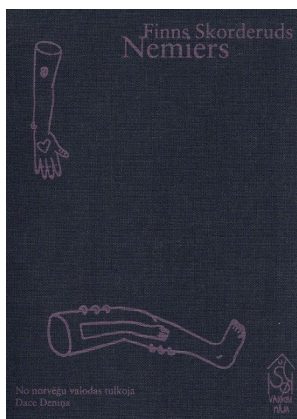
<https://replay.lsm.lv/lv/ieraksts/ltv/245514/cilvektikls-lugas-par-musdienu-cilvekiem>

<https://www.lsm.lv/raksts/kultura/literatura/kraijuma-cilvektikls-apkopotas-divpadsmit-jaunas-lugas-par-musdienu-cilvekiem.a432315>

Atslēgvārdi

latviešu autoru lugas

Rita Grīnvalde

Skorderuds, Finns. Nemiers. Ceļojums mūsdienu patībā. No norvēģu valodas tulkojusi Dace Deniņa; pēcvārda autors Nils Sakss-Konstantinovs; ilustrāciju autors Ernests Kļaviņš; dizainere Ilze Kalnbērziņa-Prā. Rīga : Valodu māja, 2021. 488 lpp. ISBN 9789934861161.

Norvēģu psihiatra Finna Skorderuda grāmata "Nemiers. Ceļojums mūsdienu patībā" ir piezīmes par laikmetu, autora pacientiem un sevi pašu. Grāmatu veido nelielas esejas, kas sakārtotas plašākās nodaļās: "Atvērtais cilvēks", "Priekšzīmīgie bērni", "Intimitāte", "Narciss", "Ķermeņa nemiers" u. c. Ar valdzinošu vieglumu, negaidītiem spriedumiem un pat ironiju autors aplūko daudzas visai smagnējas modernā cilvēka psihiķes problēmas – vientulību, neapmierinātību, patoloģisku vēlmi patikt vai izpatikt, kaunu, vainas izjūtu, ēšanas traucējumus utt.

Skorderuda grāmatā skartās tematikas galvenais avots ir viņa piedzīvotās terapeitiskās sarunas: "Vislielākā pateicība maniem pacientiem. Tieši no viņiem es apgūstu dzīves mācību." (463. lpp.) Taču teksti sarakstīti "ārpus darbalaika", un pacientu stāsti ir anonīmi. Līdztekus profesionālajam patības psiholoģijas interpretācijas ietvaram autors bagātīgi gremdējas literatūrā, arī filozofu, sociologu un antropologu darbos. Starp literātiem, kuru darbi atbalsojas "Nemierā", ir Ovidijs, Zigmunds Freids (psihoanalīzes pamatlicējs kritiski uzlūkots galvenokārt kā rakstnieks), Francs Kafka, Fernandu Pessoa, Augusts Strindbergs u. c. Piemēri no rakstnieku, dzejnieku un dramaturgu darbiem, lielākoties viņu biogrāfiju kontekstā, daudz labāk par vēsiem akadēmiskiem traktātiem līdzējuši izprast un skaidrot mūsdienu kultūras raisīto nemieru, cilvēku mijiedarbi, psihiķes procesus un traucējumus. Apcerei un grāmatas uzrakstīšanai noderējuši arī ceļojumi. Atrodies citās zemēs, Skorderuds nereti devies izlasītā "svētceļojumos", piemēram, apmeklējot Freida dzīvokli garlaicīgajā Vīnes devītajā rajonā vai Dostojevska pēdējo mājvietu Kuzņečnija šķērsielā Pēterburgā. Par šiem galamērķiem rakstīts ne bez vilšanās. Savas grāmatas žanrisko piederību Skorderuds piedēvē gan ceļojumu aprakstiem (36. lpp.), gan zinātniskiem darbiem (465. lpp.). Vēstījuma pievilcība ir autora subjektivitātē. Tā acīmredzami līdzsvaro psihiatra kabinetā ievērojamo neitralitāti un demonstrējamo empātiju. Grāmatu caurvij Skorderuda pašrefleksija, tostarp – izjūtas saskarsmē ar pacientiem, ceļojumos nejausi sastaptiem savādniekiem (".. es pūlējos apspiest savu nicinājumu. .. Viņi bija patētiski un norakstīti." (444. lpp.)) un lasītājiem tekstiem ("Es vairākkārt esmu aizvēris grāmatu, nospriedzams, ka viņš [Tomass Bernhards] ir īgns, mirstošs muļķis. Apnicīgi." (167. lpp.)).

"Nemiera" pirmpublicējums nācis klajā 1998. gadā. Vairāk nekā 20 gadu laikā grāmatas saturs tikpat kā nav novecojis un daudzējādā ziņā kļuvis pat aktuālāks. Būtisku pavērsieni gan iezīmējusi sociālo mediju rašanās un ekspansija 21. gadsimta sākumā. Robeža starp privāto un publisko telpu, sevis demonstrēšana un atkarība no slavas grāmatā visspilgtāk iztīrāta ASV kino industrijas – Beverlihilsas un Holivudas – zaudētāju stāstos. Latviskajam tulkojumam 2021. gadā Skorderuds sagatavojis priekšvārdu, kurā atklāj, ka ik pa laikam saņem jautājumu: vai taps laikmeta diagnostikas turpinājums ar nosaukumu "Miers"? Viņa atbilde: "Diemžēl ne es, ne sabiedrība līdz tam neesam nonākuši. Sabiedrības nemiers joprojām ir noteicošais apstāklis mūsu dzīvē." (7.–8. lpp.)

Šī grāmata – poētiska nervozā laikmeta izpēte – ir īsts lasīšanas piedzīvojums. Autora izvērstās gadījuma studijas, kas balstītas erudītā kultūras parādību un to kopsakarību analīzē, lasītāju gluži vai mudina identificēties ar varoņiem, saredzēt personisko grūtību pieredzi. Pat terapeitiskajā dialogā pieredzējušajiem grāmata sniedz iespēju palūkoties uz psihiķes īpatnībām no jauna skatu leņķa.

Īpašas uzslavas vērts ir grāmatas trauksmainais dizains (lappušu norādes, virsraksti), kuru veidojusi Ilze Kalnbērziņa-Prā ("Kolektīvs"). Ilustrāciju autors – grafiķis Ernests Kļaviņš. Nila Saksa-Konstantinova pēcvārds ir pesimistisks – par medicīnas nespēju, psihiatriju, kura kaitē un pazemo, aktuālajiem mentālās veselības aprūpes projektiem Latvijā. Skorderuda nesteidzīgā pieeja, regulāri atvēlot laiku, vērtīgi ieklausoties un apdomājot dzirdēto, ir ceļš uz cilvēka izpratni pēc būtības, ne pēc diagnozes.

P. S. Netiešu satikšanos ar psihiatru Skorderudu piedāvā dāņu režisora Tomasa Vinterberga godalgotā filma "Vēl pa mēriņam" (2020). Tās scenārija pamatā ir no kādas zinātnieka apceres ekstrahēta provokatīva tēze, ka ļaudis piedzimst ar alkohola trūkumu organismā.

<https://www.la.lv/radosums-kluvis-par-makslas-un-psiholoqijas-iedvesmotaju>

Atslēgvārdi

psihiatrija; psihoterapija; personība; patība; psihiskā veselība; garīga rakstura traucējumi; kultūra

Aivars Markots

[Vāvers, Reinis. 100 kartes pirms Latvijas valsts.](#) Rīga : Karšu izdevniecība Jāņa Sēta; Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2021. 207 lpp. ISBN 9789984077567.

Mazs ieskats izdevumā "100 kartes pirms Latvijas valsts"

2021. gada nogalē iznākusī grāmata "100 kartes pirms Latvijas valsts" (grāmatas sastādītājs un teksta autors Reinis Vāvers, ģeogrāfs un Latvijas Nacionālās bibliotēkas galvenais bibliogrāfs) ir kā lielisks turpinājums grāmatai "100 gadi 100 kartēs" (2018. gads, izdevēji tie paši), kas attēloja Latvijas valsts laikus un attīstību ar karšu palīdzību, savukārt jaunizdevums ļauj iepazīt Latvijas teritoriju laikposmā no 1795. līdz 1917. gadam (kad Latvijas valsts vēl nebija, domas par to pakāpeniski un sarežģīti attīstījās tikai apskatāmā perioda otrajā pusē) dažāda mēroga un tematikas kartēs. Nav šaubu, ka sava nenovērtējama loma tajā laikā bija kartogrāfiem un citiem izglītotiem ļaudīm, kuri uzdrošinājās kartes veidot un publicēt arī latviešu valodā, un tās pamazām guva popularitāti tautā.

Neviena, pat šauri specifiskai nozarei veltīta grāmata, nespēj atsegt tās tematiku absolūti pilnīgi, tomēr šajā gadījumā tās autoram kopā ar redaktoriem ir izdevies vērā ņemams ieguldījums, kas ikvienam ieinteresētam lasītājam noteikti pavērs priekškaru uz senākiem laikiem ar lielākajai daļai maz pazīstamu kartogrāfisku izdevumu starpniecību. Baudot gan grāmatā ietvertos tekstus, gan attēlus, kuri saprotamu iemeslu dēļ nav attēlojami oriģinālmēērā, cerams, tiks rosināta interese papētīt sev tuvākās apkārtnes kartes, mēģinot izsekot laika ritumā notikušajām pārmaiņām, meklēt atbildes uz jautājumiem, kuri noteikti radīsies, pāršķirstot izdevumu un iedziļinoties tā saturā.

Grāmatā izmantotās un aprakstītās kartes kopā ar tās skaidrojošo tekstu, protams, sniedz vien nelielu priekšstatu par to tapšanas laiku mūsu zemes teritorijā, tomēr ļauj labāk izprast un novērtēt gan tā laika tehnoloģiskos risinājumus un kartogrāfijas attīstību, gan galvenās ekonomiskās norises (t. sk. pilsētu plānošanas procesus, kadastra izveidi, administratīvo teritoriju robežu iezīmēšanu, lielmēroga plānus, tematiskās kartogrāfijas un pirmo karšu latviešu valodā rašanos u. c. nianšes) vēlākās Latvijas teritorijā.

Pielauju, ka grāmatas lasītājs sev uzdos jautājumu – ko tad es zinu par Latvijas teritoriju, tās ģeogrāfiju un vēsturi pirms Latvijas valsts dzimšanas; kā mūsu valsts ieguva tās robežas, kuras pazīstam šodien? Apsveicami, ja ar šādiem un līdzīgiem jautājumiem lasītājs dosies uz Latvijas Nacionālās bibliotēkas vai citu bibliotēku (kas, protams, var notikt arī elektronisko resursu vidē) bagātīgajām krātuvēm, izvēlēsies sev interesējošas kartes un individuāli meklēs atbildes, papildinot savas zināšanas kartogrāfijā, ģeogrāfijā, vēsturē.

Kaut arī arvien vairāk attālināmies no mūsu kopīgās pagātnes, tomēr joprojām pārsteigumus sagādā vēl neapzināti, arhīvu putekļainajos plauktos iegūluši dārgumi, kuri, iespējams, pētniekus un citus interesentus pirmoreiz sasniegs mūsdienām raksturīgajā digitālajā formā.

<https://www.kartes.lv/lv/product/gramata-100-kartes-pirms-latvijas-valsts>

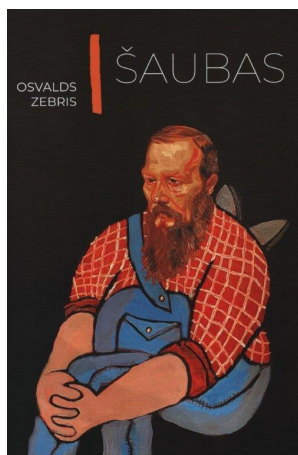
https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/zinamais-nezinamaja/gramata-100-kartes-pirms-latvijas-valsts-ilustre-dazadus-latvija_a151101

<https://www.youtube.com/watch?v=I9A-YiAAfwY>

Atslēgvārdi

Latvijas vēsture; vēsturiskās kartes un plāni; kartogrāfi un kartogrāfija

Dārta Sīka

Zebriņš, Osvalds. Šaubas. Rīga : Dienas Grāmata, 2021. 176 lpp. ISBN 9789934595424.

Osvalda Zebra piektā grāmata "Šaubas" ir stāstu krājums, kurā atrodami veltījumi autoram tuviem rakstniekiem, dzejniekiem un viņu tekstiem. Grāmatas nosaukumā autors ietvēris sev rakstīšanas procesā nozīmīgu stāvokli – šaubas, kas ir arī visu stāstu kopsaucējs. Šaubu stāvoklis un motivācija šādiem veltījumiem īsi tiek skaidrota ievadā, atstājot lasītāju ar lielākām vai mazākām šaubām par gaidāmo.

Desmit stāsti – desmit atbalsis no otra krasta. Atbalsis, kas ieskanas rakstniekā, radot savu tekstu – it kā jaunu, bet sabalsotu, atklājot lasītājam autora dzimšanu. Kompānija, ar kuru Zebriņš iepazīstina lasītāju šajā krājumā, ir raiba, bet atpazīstama – Dostojevskis, Vācietis, Bulgakovs, Jaunsudrabiņš un citas literatūras pasaules personības. Tiešā veidā katrs no viņiem "ierunājas" stāstu moto – citātā, kurš vai nu atbalsojas stāstā vai ieskanējies autorā, veidojot tiešas vai netiešas sajūtu attieksmes, noskaņu telpas. Autors ne intonatīvi, ne sižetiski, ne kā citādi nav centies atdarināt veltījumu objektus – tik dažādos rakstniekus, tā drīzāk ir nepiespiesta "pasēdēšana" šajā raibajā kompānijā. Kā izsakās pats autors – balss, kuru kāds sadzird un turpina ūjināt tālāk.

Zebra prozas kontekstā šie stāsti izskan negaidīti un svaigi, arī eksperimentāli. Ne visus no tiem iespējams uztvert kā stāstus to klasiskā izpratnē, daļa drīzāk tverami kā filozofiski tēlojumi ar apziņas plūsmas elementiem, vieglas skices, kas rada nepabeigtības sajūtu, taču tas viss piederas šaubām.

<https://ir.lv/2021/10/28/individualais-celotajs>

<https://ir.lv/2021/09/22/saspele-ar-dizgariem>

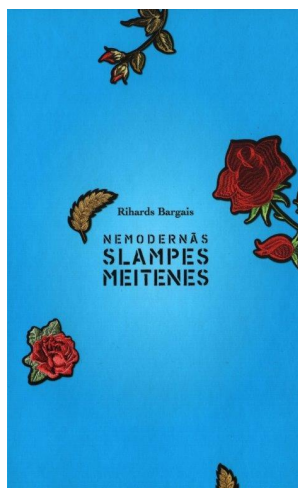
<http://www.punctummagazine.lv/2021/08/24/balss-un-atbalss>

<https://www.lsm.lv/raksts/kultura/literatura/par-attiecibam-ar-literaturu-stastu-krajuma-saubas-osvalds-zebriņš-sasaucas-ar-sev-tuviem-autoriem.a415759>

Atslēgvārdi

latviešu stāsti

Elvis Friks

Bargāis, Rihards. Nemodernās Slampes meitenes. Rīga : Aminori, 2021. 445 lpp. ISBN 9789934897795.

Riharda Bargā "Nemodernās Slampes meitenes" ietver pārlabotus un jau iepriekš izdotus darbus: skandalozās "Tenkas" (2012) un autobiogrāfisko darbu "Plikie rukši" (2017); grāmata papildināta arī ar jauniem īsajiem stāstiem. Pārsvārā visi atainotie notikumi norisinās nomalē, un stāstu galvenais varonis saglabā nomales noskaņu – arī tad, ja darbība risinās pilsētā, baznīcā, televīzijas raidījumā vai draugu dzīvoklī. Stāstos veidotā telpa konfliktē ar tēla iekšējo pasaules izjūtu, padarot viņu par marginālu nomales personu. Ar ironijas un absurda palīdzību Bargāis veiksmīgi atsedz "citādo" latviešu literatūrā.

Katru īso stāstu var lasīt atsevišķi no pārējiem, jo tie nav saistīti vienā laika ritējumā, taču organiski viens otru papildina. Dažos darbojas groteski dzīvnieku tēli, citos – pazīstamas kultūras personības, kas robežu starp literāru tekstu un bulvārpresi padara nedaudz caurspīdīgu. Stāstus var skatīt arī no autobiogrāfiskā skatpunkta, kur autors izaicina morāles standartus, piedāvājot savu marginālo tēlu, kurš uzvelk *dūmiņu* un dzīvo sajukušā un psiholoģiski saspringtā pasaulē, bet dzīves jēgu meklē naivā ticībā, draugos un neremdināmā seksuālā pieredzē. Stāsti veidoti ar humoru, līdzīgi kā Daniila Harmsa anekdotiskie stāsti par Puškinu. Katru nākamo stāstu lasītājs sagaida arvien smieklīgāku, taču pienāk brīdis, kad sevi var pieķert pie domas – kas tad īsti tur šķiet uzjautriņš? Jo, iespējams, tas ir nevis smieklīgi, bet gan traģiski. Piemēram, kādā no stāstiem varonis piedalās izstādē ar lapsiņas gleznu, un apkārtējie viņu uztver kā rakstnieku galma ākstu – personu, kura var teikt visu, ko domā un nesaņem nekādu

sodu. Publika sastājās aplī un izslāpusi sagaida jaunas tenkas. Taču varonis no šīs lomas ātri “nopurinās” un skriešus dodas meklēt jaunus piedzīvojumus citos stāstos.

Grāmatā apkopotos stāstus var uztver kā autora dzīves refleksijas, mūžīgo sevis meklēšanu garīgos semināros vai nūdistu pludmalē. Arī kā sociālu kritiku: “Patiesībā gribēju teikt, ka stulbie stulbeņi skatās uz cilvēkiem kā uz dzīvniekiem, tāpēc ar tiem jārunā atbilstošā valodā.” (163. lpp.) Šie īsie stāsti, protams, ir par absurda un ironijas saspēli, bet arī par nomali, kura nekad nebūs centrs, un, iespējams, šis apstāklis padara tos tik unikālus.

<http://aminori.lv/gramatu-veikals/nemodernas-slampes-meitenes>

<https://www.punctummagazine.lv/2021/07/19/gaiszila-pils>

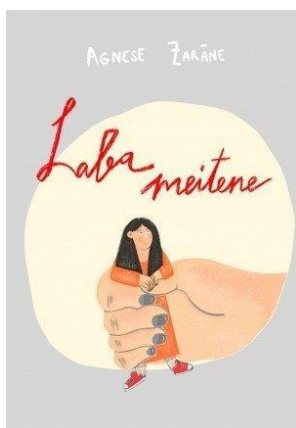
<https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/kulturas-rondo/rihards-barqais-atgriezās-pie-lasitajiem-ar-romanu-nemodernas-sl.a141966>

Atslēgvārdi

latviešu stāsti; absurds; humoristisks pārspīlējums; ironija; citālais latviešu literatūrā

Betija Celitane

Zarāne, Agnese. Laba meitene. Rīga : Zvaigzne ABC, 2021. 112 lpp. ISBN 9789934089992.

Jaunās rakstnieces Agneses Zārānes debija latviešu literatūrā notika ar 2019. gadā publicēto garstāstu “Slīdošās kāpnes”, kurā ietvertā mūsdienīgā tematika atainojas arī dzīves autoras jaunizdotajā stāstu krājumā, it kā nejauši turpinot un izvēršot plašāk autoras pirmizdoto literāro darbu.

“Laba meitene” zināmā mērā ir visai aktuāls darbs feminisma diskursa aspektā, jo tajā tiek vērsta uzmanība uz sabiedrībā pieņemto uzskatu ēnaino gūzmu, kas ik dienas seko mūsdienu meiteņu gaitām, nepārtraukti atgādinot to, kādai meitenei jābūt mūsdienu sabiedrībā. Taču – vai meitene jūtas patiesi laimīga, sevi salaužot un zaudējot savu “es”, lai pakļautos šim sociālajam konstruktam? Bet kāda tad meitene patiesībā vēlas būt? Kāda viņa kļūst, kad spēj atskārst savas smalkākās personības šķautnes un izvirza centrā sevis pašas individualitāti? Atbildes uz šiem un citiem jautājumiem lasītājam tiek piedāvāts uzzināt 11 lakoniskos krājumā iekļautos stāstos. Stāstu valoda ir vienkārša un mūsdienīga, taču attiecīgajā kontekstā tas nerada nošķirumu no reālās sadzīves un ikkatru stāstu iespējams izdzīvot sajūtās un domās.

“Laba meitene” ir piemērota lasāmviela kā jauniešiem, tā jau nobriedušiem lasītājiem, jo stāstos skartas trauslas un emocionālas dzīves līnijas – mātes un meitas attiecības, attiecības ar savu pirmo mīlestību un sevi pašu.

<https://www.lsm.lv/raksts/kultura/literatura/izdots-jaunas-rakstnieces-agneses-zaranes-stastu-krajums-laba-meitene.a395356>

<https://www.delfi.lv/kultura/news/books/istais-vards-izturet-par-agneses-zaranes-stastu-krajumu-laba-meitene.d?id=53068883>

<https://laimelasa.home.blog/2021/05/13/laba-meitene>

Atslēgvārdi

latviešu mūsdienu autoru stāsti

Lauma Remese

Digitalizācija un sabiedrība

Digitalizācija un sabiedrība : rakstu krājums. Zinātniskā redaktore Anda Rožukalne; rakstu tulkojums no vācu valodas: Ieva Sproģe, Egita Proveja. Rīga : Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2021. 143 lpp. ISBN 9789934610066.

Latvijas Nacionālā bibliotēka (LNB) jau trešo reizi īstenojusi projektu "Turpinot pilsonisko izglītību Latvijā. Pilsonības izglītības federālās aģentūras grāmatu sērijas izdošana", kura rezultātā grāmatu sērijā "Pilsoniskā izglītība" tapis jau piektais rakstu krājums "Digitalizācija un sabiedrība".

Termins "digitalizācija" bieži vien tiek saistīts ar tehnisku procesu, taču šajā izdevumā apskatīta digitalizācijas sociālā dimensija, proti, kā tā izpaužas mijiedarbībā ar cilvēkiem, aptverot aspektus, kuri attiecas uz visu sabiedrību – komunikācija un masu mediji, kultūra un izglītība, infrastruktūra un vide, ekonomika un darbs, veselība un medicīna, noziedzība un drošība, politika, tiesības un pārvaldība, mākslīgais intelekts, kā arī ētiskie jautājumi.

Rakstu krājums tulkots no vācu valodas, tā zinātniskā redaktore ir Rīgas Stradiņa universitātes (RSU) profesore, Komunikācijas fakultātes dekāne Anda Rožukalne, kuras raksts par digitālajiem medijiem Latvijā iekļauts izdevuma saturā. Rakstu krājumu papildinājuši arī citi Latvijas eksperti – LU profesora Jāņa Priedes raksts par ekonomikas digitalizāciju un darba tirgu, RSU profesora Jāņa Graša raksts par kiberdrošību Latvijas Republikā, RSU docentes Ingas Kudeikinas raksts par personas datu aizsardzību digitālajā vidē. Grāmatu bagātina arī glosārijs ar terminu skaidrojumiem. Izdevums ir nozīmīgs ieguldījums ar digitalizācijas aspektiem saistītā literatūras klāsta papildinājumam latviešu valodā.

Projekts ar grāmatu sērijas izdošanu aizsākās 2017. gadā, kad LNB izdeva rakstu krājumus "Īsi par demokrātiju" un "Bēgļu gaitas pagātnē un mūsdienās" (abu izdevumu zinātniskais redaktors – LU asoc. prof. Ivars Ījabs). 2019. gadā, turpinot projektu, tika izdoti vēl divi rakstu krājumi "Starptautiskās finanšu un ekonomiskās attiecības" (zinātniskais redaktors – LU asoc. prof. Jānis Priede) un "Starptautiskā drošība" (zinātniskais redaktors – RSU doc. Māris Andžāns).

Arī jaunais izdevums bez maksas tiks izplatīts Latvijas bibliotēkās, skolās un augstākās izglītības iestādēs. Izdevuma mērķauditorija ir vecāko klašu skolēni un jaunāko kursu studenti, kuriem grāmata noderēs zinātniski pētniecisko un citu darbu sagatavošanā. Izdevums paredzēts arī pārējiem interesentiem, kurus saista digitalizācijas jautājumi.

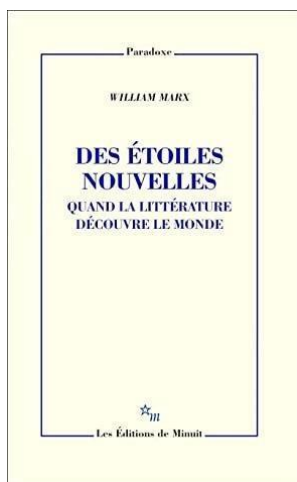
Aicinām bibliotēkas un skolas interesēties par rakstu krājumu saņemšanu, rakstot: lauma.remese@lnb.lv vai ludmila.macpane@lnb.lv.

<https://lnb.lv/lv/qramatas-digitalizacija-un-sabiedriba-atversana>

Atslēgvārdi

digitalizācija; mediji; datu drošība; ekonomika; pilsoniskā izglītība

Astra Šmite

Marx, William. Des étoiles nouvelles. Quand la littérature découvre le monde. Paris : Les éditions de Minuit, 2021. 122 lpp. ISBN 9782707346834.

LNB Humanitāro un sociālo zinātņu lasītavas krājumu papildinājusi mūsdienu franču rakstnieka, eseju autora un literatūras kritiķa Viljama Marksa grāmata, kuras aptuvenais latviskais nosaukums: "Jaunas zvaigznes. Kad literatūra atklāj pasauli". Šī ir autora vienpadsmitā grāmata, un tā tapusi pēc pirmā darba gada Francijas koledžā (*Collège de France*).

Grāmatas virsrakstā izmantoti Žozē Marī de Eredija (*José Maria de Heredia*) dzejoļa "Iekarotāji" (*Les conquérants*) nobeiguma vārdi – "jaunas zvaigznes". Dzejas autors un viņa dzejolis savulaik Francijā bija plaši pazīstams. Edvarts Virza to ir atdzejojis un tas atrodams grāmatā "Franču lirika 19. gadsimtā" (Rīga : Omnia mea, 2004, 119. lpp.).

Marksa jaunajā grāmatā daudz runāts par zvaigznēm un dzeju, bet arī par daudz ko citu; saturā iekļautas tēmas par jaunajām zvaigznēm, par svešajām zvaigznēm un jaunajām saulēm, par jaunās pasaules zvaigznēm, par ideālajām planētām. Autors uzdod visdažādākos jautājumus: Vai zvaigznes uzlec rietumos? Vai dzejolis spēj izraisīt vairāku nedēļu ilgu polemiku? Kuras no nepublicētajām Šekspīra dzejas rindām "Hamletā" būtu izmainījušas Prusta daiļradi? Uz šiem un daudziem citiem jautājumiem grāmata sniedz precīzas, pamatotas un argumentētas atbildes. Autors runā ne tikai par literatūru, bet arī par kartogrāfiju, komiksiem, glezniecību, kino, atmiņu un vēsturi.

Grāmata aicina lasītāju pacelt galvu un paraudzīties debesīs uz zvaigznēm. Manu uzmanību piesaistīja apakšnodaļa, kurā lasāmas Marksa pārdomas par bibliotēkām. Viņaprāt, tieši jaunās zvaigznes palīdz labāk izprast bibliotēku un literatūras lomu pasaulē. Bibliotēka nav noslēgta vide, bet, gluži pretēji, caur grāmatām sniedz piekļuvi visai pasaulei. Pēc autora domām: jo vairāk grāmatas zaudē savu materiālo veidolu, jo iespaidīgāka kļūst telpa, kurā glabājas radītie teksti, kurus iespējams lasīt ekrānā. Īpaši beidzamos gadu desmitos celto bibliotēku ēkas ir patiešām skaistas un piesaista uzmanību ar savu arhitektūru – šīs bibliotēkas spēj apburt pat tos, kuri nav pieskaitāmi grāmatu lasītājiem. Taču tā ir tikai ārējā, materiālā čaula, kas līdzinās dārgakmeņu ietvaram. Kā atklāt tās intelektuālā, materiāli netveramā satura apmērus un to, ka ietvaram ir daudz mazāka nozīme nekā tam, ko tas ietver? Tāpēc, runājot par bibliotēku, Markss mums piedāvā ieviest piekto dimensiju, kas pastāv tikai mūsu prātā un rodas lasīšanas gaitā – tas ir grāmatas saturs.

Aplūkojot grāmatas vāciņu, pievērsiet uzmanību vēl kādai zīmīgai detaļai – zilai zvaigznei. Tas ir izdevniecības *éditions de Minuit* logo, kuru veidojis izdevniecības dibinātājs Verkors (*Vercor*).

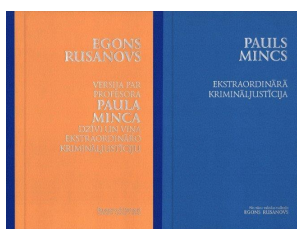
<https://sflgc.org/actualite/des-etoiles-nouvelles-quand-la-litterature-decouvre-le-monde>

<https://diacritik.com/2021/03/05/william-marx-etoile-et-poesie-des-etoiles-nouvelles-quand-la-litterature-decouvre-le-monde>

Atslēgvārdi

dzejas vēsture un kritika; zvaigznes literatūrā; dzeja un zvaigznes

Ilze Gensberga

Rusanovs, Egons. Versija par profesora Paula Minca dzīvi un viņa ekstrordināro krimināljustīciju; Mincs, Pauls. Ekstraordinārā krimināljustīcija.

Egona Rusanova tulkojums no vācu valodas un komentāri. Rīga : Zvērinātu advokātu birojs "Rusanovs & Partneri", 2021. 256 lpp.; 191 lpp. ISBN 9789934900600.

Apjomīgais un interesanti veidotais darbs piesaista gan Egona Rusanova rakstības stila cienītāju interesi, gan uzrunā tos, kuri interesējas par tiesību nozarē pazīstamā profesora Paula Minca dzīvi un darbiem. Mincs bija Latvijas ebreju izcelsmes jurists un politiķis, Latvijas Republikas darba ministrs, LU profesors, Latvijas Sodlu likuma izstrādāšanas komisijas priekšsēdētājs. Kaut arī Minca aktīvā darbība saistāma ar 19. gadsimta beigām un 20. gadsimta pirmo pusi, viņa sarakstītie darbi tiek aktīvi lasīti un izmantoti arī mūsdienās.

Grāmata ir lasāma no abām pusēm. Vienā no tām publicēts stāstījums par Minca dzīvi – sākot ar Mincu dzimtas vēsturi, turpinot ar nākamā profesora bērnību, studiju gadiem un turpmāko sabiedriski politisko, profesionālo un zinātnisko darbību. Aplūkota arī antisemitisma tematika, kas tiešā veidā ietekmējis arī Minca likteni. Kā norāda grāmatas autors: "Pauls Mincs nenoliedzami dzīvoja komplicētā vēsturiskā periodā – laikā, kad ievērojami mainījās ne tikai valsts iekārtas, pārvaldes formas un pasaules ģeogrāfiskā karte, bet arī transformējās sabiedriskie uzskati un vērtību sistēma...". Varas peripetijas skāra arī profesoru Mincu un viņa ģimeni.

Grāmatu papildina bagātīgs izmantoto avotu klāsts, atrodamas ar Minca dzīvi saistītu fotogrāfiju un dokumentu liecības.

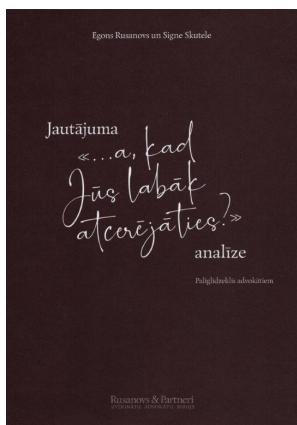
Savukārt Rusanova no vācu valodas tulkotā Minca grāmata "Ekstraordinārā krimināljustīcija: tiesību vēstures studijas" (*Extraordinäre Strafjustiz: rechtsgeschichtlichen Studien*) un tās komentāri atrodami, atverot grāmatas pretējo vāku (dizainiski tā uztverama kā atsevišķa grāmata), un šis darbs paralēli lasāms gan oriģinālvalodā, gan tulkojumā.

<https://www.rusanovs.lv/books/versija-par-profesora-paula-minca-dzivi-un- vina-ekstraordinaro-kriminaljusticiju>

http://www.lcb.lv/?lang=lv&nod=Daugavpils_novadnieki&title=Sabiedriskie_un_politiskie_darbinieki&cid=20&name=PAULS_MINCS_&aid=139

Atslēgvārdi

krimināltiesības; kriminālprocess; tiesību vēsture; Pauls Mincs

Rusanovs, Egons, Skutele, Signe. Jautājuma "...a, kad Jūs labāk atcerējāties?" analīze : palīdzības advokātiem. Priekšvārds: Jānis Rozenbergs. Rīga : Zvērinātu advokātu birojs "Rusanovs & Partneri", 2021. 91 lpp. ISBN 9789934900624.

Dr. iur. Jānis Rozenbergs izdevuma ievadvārdos norāda: "Vienas no visbiežāk noziedzīga nodarījuma izziņošanā un vēlāk pierādīšanā izmantojamām ir pēdas cilvēku apziņā, kas savu formu iegūst šo personu liecībās. Liecību iegūšana, tai skaitā jautājumu uzdošana liecinošajām personām, – tas vienmēr ir bijis ne tikai teorētiski interesants un sarežģīts jautājums, bet arī praktiski nozīmīgs tiesisko procesu elements."

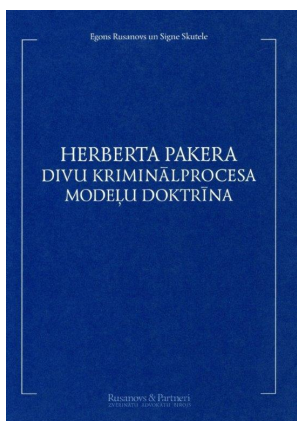
Autori grāmatā analizē liecinošajām personām uzdodamo jautājumu problemātiku un tendences, apskatot gan nederīgo jautājumu problemātiku, gan jautājumu veidus, gan sniedzot ieskašu jautājumu uzdošanas un noraidīšanas tradīcijās ārvalstīs. Kā viens no spilgtākajiem piemēriem tiek minēts jautājums ar acīmredzami uzvedinošu nozīmi: "Vai Jūs labāk atcerējāties notikušo uzreiz pēc notikuma vai tagad?" vai "Kad Jūs labāk atcerējāties notikušo – uzreiz pēc notikuma vai tagad?". Pašsaprotama atbilde uz šādu jautājumu ir, ka, protams, toreiz. Šāda jautājuma uzdošana un it kā pašsaprotamā atbilde var radīt virkni problēmu. Kādas tās ir un kā tas iespējams – tas izklāstīts grāmatā.

Izdevumu papildina bagātīgs atsauču un izmantotās literatūras klāsts, tajā skaitā judikatūra. Grāmata noderēs gan juridiskās jomas speciālistiem ikdienas darbā, gan studentiem, gan būs saistoša lasāmviela ikkatram, kura interešu lokā ir tieslietas, kriminālprocesi un loģika.

<https://www.janisroze.lv/lv/gramatas/akademiska-un-profesionala-literatura/juridiska-literatura/jautajuma-a-kad-jus-labak-atcerajaties-analize.html>

Atslēgvārdi

kriminālprocess; liecinieki un viņu nopratināšana; liecinieku psiholoģija

Rusanovs, Egons, Skutele, Signe. Herberta Pakera divu kriminālprocesa modeļu doktrīna.

Priekšvārds: Ārija Meikalīša, Kristīne Strada-Rozenberga. Rīga : Zvērinātu advokātu birojs "Rusanovs & Partneri", 2021. 128 lpp. ISBN 9789934900631.

Juristi Egons Rusanovs un Signe Skutele jaunākajā kopdarbā apskata ievērojamā amerikāņu tiesību zinātnieka, krimināltiesību, kriminālprocesa un kriminoloģijas profesora Herberta Pakera uzskatus. Grāmatā analizētais cieši saistīts ar 1964. gadā publicēto nozīmīgo Pakera darbu "Divi kriminālprocesa modeļi", kurā viņš raksturoja noziedzības kontroles modeļus un pienācīgā procesa modeļus. Šos modeļus Pakers konstruēja, ņemot vērā ASV tiesību sistēmu, kāda tā bija 1960. gados. Grāmatas "Herberta Pakera divu kriminālprocesa modeļu doktrīna" autori Rusanovs un Skutele uzskata, ka šie modeļi un tiem piemītošie principi viennozīmīgi ir salīdzināmi ar kontinentālās Eiropas tiesību sistēmās pazīstamajiem kriminālprocesa modeļiem jeb modelļiem. Turklāt autori norāda, ka grāmata par Pakera analizētajām pagājušā gadsimta vidus problēmām būtu bijusi ļoti noderīga Latvijas likumdevējam uzreiz pēc neatkarības atgūšanas 1990.–1991. gadā: "Tobrīd Latvijas kriminālprocess atradās daudz lielāku izaicinājumu priekšā, bet tas pakāpeniski no izteikta noziedzības kontroles modeļa attīstījās pienācīgā procesa modeļa virzienā. Daudz kas izdevās. Un daudz kas arī neizdevās. Ik pa laikam dažādas pozīcijas, nereti bez jebkāda objektīva pamata, tika un joprojām tiek atdotas noziedzības kontroles modelim. Tāpēc Pakera atziņas noderētu arī šobrīd."

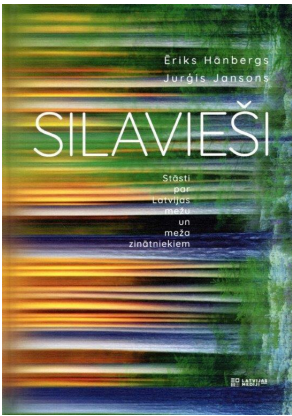
Grāmatā var izlasīt gan par pašu Pakeru, gan par viņa teoriju: skatītas vairākas nozīmīgas tēmas, piemēram, vērtības kriminālprocesa sistēmās, arests un nopratināšana pēc likumīga aresta, vienošanās par vainas atzīšanu un sodu, par procesu apelācijas instancē.

<https://tnagramatas.tna.lv/lv/product/576?=15>

Atslēgvārdi

kriminālprocess un tā modeļi; ASV kriminoloģija; Herberts Pakers

Guna Ulmane

Hānbergs, Ēriks, Jansons, Jurgis. Silavieši : stāsti par Latvijas mežu un meža zinātniekiem.

Rīga : Latvijas Mediji, 2021. 567 lpp. ISBN 9789934159923.

Grāmatas autori Ēriks Hānbergs un Jurgis Jansons uzklauzījuši un apkopojuši mežzinātnes institūta "Silava" pētnieku, darbinieku un līdzgaitnieku dažādos meža stāstus. Institūta lielākā vērtība ir tā darbinieki, caur viņu stāstiem un atmiņām lasītājiem tiek atklāti gan pētniecības virzieni, gan meža burvība. Hānbergs ir atteicies no strukturētas intervijas metodes un ļāvis septiņdesmit diviem stāstniekiem runāt plūstoši, tikai reizi pa reizei uzdodot kādu uzvedinošu jautājumu, lai iepriecinātu lasītāju ziņkārī. Grāmatā iekļauta arī Valsts prezidenta uzruna Latvijas Valsts mežzinātnes institūtā 2020. gadā, kurā tiek izcelts un godināts institūta ieguldījums mežu kvalitātes uzlabošanā.

Grāmata ir par Latvijas mežu un tā vērtībām – lai tas tiktu apsaimniekots un izmantots gudri. Lai tas būtu vērtība Latvijas tautsaimniecībai un prieks ikvienam, kurš bauda mežu atpūtai un aktivitātēm. Pamatīgajā un saturiski bagātajā izdevumā iekļautas dabas fotogrāfijas un cilvēku portreti, kā arī personu un bibliogrāfiskais rādītājs.

<https://www.janisroze.lv/lv/jr-iesaka/esosas-akcijas/adventes-diena/adventes-diena-9/silaviesi.html>

Atslēgvārdi

mežs; mežkopība; mežsaimniecība; Latvijas Valsts mežzinātnes institūts

Ūdeņradis un degšūnas: Tehnoloģijas un tirgus perspektīvas. Redaktori: Johannes Töpler, Jochen Lehmann; tulkojums no vācu valodas: Jens Grabowski. Rīga : RTU izdevniecība, 2021. 367 lpp. ISBN 9789934226236.

Grāmatas sastādītājs, autors un redaktors ir Vācijas ūdeņraža un degšūnu asociācijas (*Deutscher Wasserstoff- und Brennstoffzellen-Verband*) priekšsēdētājs, kā arī vairāku Vācijas augstskolu mācībspēks. Grāmatas autoru kolektīvu veido zinātnieki un pieredzējuši praktiķi, kuri no savas jomas skatpunkta sniedz plašu un daudzveidīgu pārskatu par ūdeņraža un degšūnu tehnoloģiju sasniegumiem, attīstības tendencēm un tirgus potenciālu.

Grāmata tulkota no vācu valodas un sagatavota izdošanai Rīgas Tehniskās universitātes izdevniecībā 2021. gadā, tulkojuma zinātniskie redaktori ir Dr. phys. Jānis Kleperis un Pēteris Lesničenoks. Viņi arī sagatavojuši priekšvārdu izdevumam latviešu valodā, kurā stāsta par ūdeņradi Latvijā.

Grāmatā ūdeņradis tiek aplūkots kā svarīgs atjaunojamais energoresurss, kuram ir plašs lietojums enerģētikas un ķīmiskās rūpniecības jomā. Izdevumā atradīsiet nodaļas par ūdeņraža drošību, transportlīdzekļu mobilitāti, ūdeņraža lietojumu aviācijā un māsaimniecību energoapgādē, uzglabāšanu, izmaksām un citu vērtīgu informāciju.

Izdevums būs noderīgs inženieriem, ķīmiķiem, biznesa vadītājiem, studentiem, zinātniekiem un visiem, kas interesējas par ūdeņraža un degšūnu tehnoloģijām. Tas bagātināts ar krāsainām ilustrācijām, shēmām un papildliteratūras ieteikumiem.

<https://www.rtu.lv/lv/studentuserviss/gramatnica-ssc/pieejamas-gramatas/atvert/Udenradis-un-degsunas>

Atslēgvārdi

ūdeņradis; degšūnas; enerģija; kurināmā elementi; alternatīvie enerģijas avoti

Kazuša, Irina. Vispārīgā ķīmija medicīniskās ķīmijas kursam : mācību līdzeklis. 14. izd. Rīga : Rīgas Stradiņa universitāte, 2021. 169 lpp. ISBN 9789934563935.

Rīgas Stradiņa universitāte (RSU) atkārtoti izdevusi mācību līdzekli "Vispārīgā ķīmija medicīniskās ķīmijas kursam". Šis vispārīgās ķīmijas materiāls sniedz priekšstatu par analītiskajā ķīmijā lietojamām metodēm, kā arī par vielu uzbūvi un to pārvērtībām, raksturojot ķīmisko procesu gaitu. Izdevuma autore uzsver, ka mūsdienu jauno mērinstrumentu un gatavo analīžu formu lietošana palielina analīžu rezultātu ticamību un samazina laiku to veikšanai. Taču jāatceras, ka jebkuras analīzes ir izdarāmas vairākos paņēmienos ar dažādām metodēm, tāpēc ir svarīgi orientēties analītiskajās metodēs, lai spētu salīdzināt un lietderīgi izmantot iegūtos rezultātus.

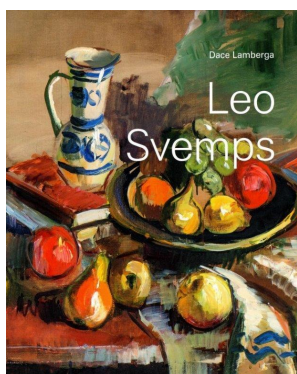
Medicīniskās ķīmijas kursa mērķis ir padziļināt izpratni par vielu daudzveidību, to pārvērtību norises likumsakarībām, pilnveidojot mūsdienīgu priekšstatu veidošanu par dzīvības procesu vieliskajiem pamatiem cilvēka organismā, ietverot vielmaiņas procesus un cilvēka ķermeņa vielisko uzbūvi, kā arī tā funkcionēšanu. Izdevumā atradīsiet informāciju par ķīmisko termodinamiku, entropiju, ķīmisko līdzsvaru, sāļu hidrozi, ķīmisko kinētiku un citiem procesiem, kas ļaus labāk izprast organismā notiekošos procesus.

Izdevumā apkopota RSU mācībspēku pieredze, tādēļ jaunais mācību līdzeklis noderēs kā lielisks atbalsta punkts studiju uzsākšanai. Tas bagātīgi papildināts ar shēmām, tabulām un citiem vizuāliem materiāliem vieglākai informācijas uztveršanai. Izdevumā ietverti arī pašpārbaudes uzdevumi un jautājumi, lai mācību process noritētu efektīvāk.

Atslēgvārdi

medicīna; vielmaiņa; analītiskā un klīniskā ķīmija

Līga Goldberga

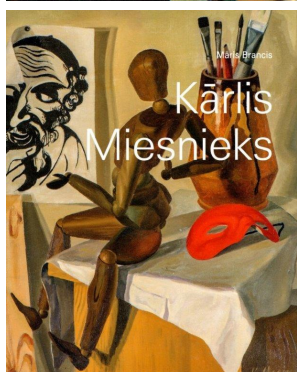
Lambergas, Dace. Leo Svemps. Rīga : Neputns, 2021. 123 lpp. ISBN 9789934601279.

Brančis, Māris. Kārlis Miesnieks. Rīga : Neputns, 2021. 139 lpp. ISBN 9789934601262.

Apgāda "Neputns" sērijā "Latvijas mākslas klasika" divi jaunumi: izdotas grāmatas par latviešu gleznotājiem un laikabiedriem Leo Svempu un Kārli Miesnieku. Kā ierasts, ieturētajā sērijā stilistikā var iepazīt abu mākslinieku biogrāfijas, radošo darbību pārstāvētajos mākslas virzienos un žanros, kā arī viņu lomu 20. gadsimta latviešu mākslas kopainā.

Mākslas zinātnieces Daces Lambergas monogrāfija iepazīstina ar ainavistu un klusās dabas žanra meistarā, Rīgas mākslinieku grupas biedru un kādreizējo Mākslas akadēmijas rektoru Leo Svempu. Mākslinieks glezniecību studēja meistarā darbnīcās, taču paralēli akadēmisko izglītību ieguva advokāta profesijā. Atsakoties no reālisma, Svempa darbos izceļas klorīts un krāsu laukumi, kas 20. gadsimta 20. un 30. gados ļāva māksliniekam iekļauties tolaik novatoriskajā Rīgas mākslinieku grupā un piedalīties vietējās un starptautiskās izstādēs. Atsevišķas nodaļas Lambergas veltījusi kluso dabu, ziedu kompozīciju un ainavu analīzei, kas papildināta ar Svempa laika mākslas kritiķu recenzijām, piemēram, Ugas Skulmes, Romana Sutas, Visvalža Peņģerota un Borisa Vipera teikto. Noslēdzošā nodaļa veltīta Svempa darbībai padomju ideoloģijas laikā, kurā, par spīti mainīgajam gleznotāja statusam, mākslinieks ieņēma Latvijas Mākslinieku savienības priekšsēdētāja un Latvijas Mākslas akadēmijas rektora amatu.

Līdzās Lambergas akadēmiski ieturētajam stilam Māra Branča grāmata par reālisma skolas

pārstāvi Kārli Miesnieku ir stāstnieciska, taču no izziņas viedokļa ne mazāk saistoša. Līdz ar mākslinieka dzīves stāstu, studiju gaitu un pedagoģiskās darbības apskatu, lasītājs izdevumā var iepazīt mākslinieka veidotās klusās dabas, lauku ainavas un darba skatus sadzīves žanrā, kā arī zemnieku un nozīmīgu kultūras darbinieku portretus. Ja Svempu rosināja franču modernisti, tad Miesnieku iedvesmoja vecmeistari, 19. gadsimta reālisti un tradicionālisms, nozīmīgu vietu atvēlot arī reālai lauku videi. Kā būtisku avotu grāmatas tapšanai Brancis izmantojis mākslinieka autobiogrāfiju un atzinīgās laikabiedru recenzijas. Atsevišķa grāmatas daļa veltīta Miesnieka zīmētāja talantam.

Abas grāmatas ir bilingvālas – latviešu un angļu valodā. Tās priecēs gan mākslas studentus, gan vēstures un mākslas entuziastus.

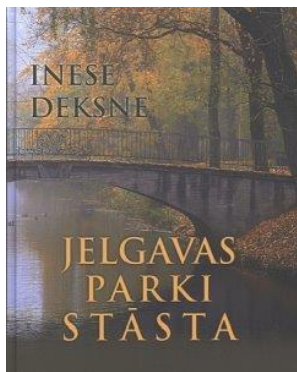
<https://www.delfi.lv/kultura/news/art/neputna-klasikas-serija-iznakusas-gramatas-par-leo-svempu-un-karli-miesnieku.d?id=53710279>

<https://www.lsm.lv/raksts/kultura/maksla/izdotas-gramatas-par-makslas-klasikiem-karli-miesnieku-un-leo-svempu.a427207>

Atslēgvārdi

20. gadsimta māksla; Latvijas mākslas vēsture; modernisms; reālisms

Iesaka Jelgavas pilsētas bibliotēkas Informācijas nodaļas vadītāja Andra Poota

Deksne, Inese. Jelgavas parki stāsta. Atbildīgā par izdevumu Marija Kaupere. Jelgava : Ģederta Eliasa Jelgavas vēstures un mākslas muzejs, 2020. 207 lpp. ISBN 9789934873171.

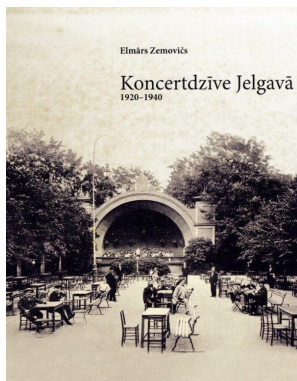
“Jelgavas parki stāsta” ir grāmata, kurā vēstījums par Jelgavas parkiem ir cieši savijies ar pilsētas vēsturi, jo, stāstot par parkiem, var runāt arī par daudziem notikumiem un cilvēkiem, kuriem ne vienmēr atrodas vieta pilsētas vēstures lielajā stāstā”. Tik precīzi savu grāmatu raksturo pati autore, Ģederta Eliasa Jelgavas Vēstures un mākslas muzeja galvenā speciāliste Inese Deksnē. Ja grāmatā dodamies kā pastaigā pa parku, tad šī pastaiga izdodas gara, virzīties varam maziem soliņiem, jo ik pa gabaliņam nākas apstāties, lai mūsdienu Jelgavas ainavā iztēlotos zudušo godību. Grāmatā kā parkā ir vietas dažādu pastaigu cienītājiem. Vēsturisku ziņu alejas par lielajiem parkiem ar estrādēm, izpriecu vietām, iespējamības ēnu piesegti labirinti par medību dārziem, muižu parkiem, smalku faktu nokaisītas takas par pašreizējo parku stāvokli Jelgavā. Lielais un Mazais hercoga izpriecu dārzs, Sorgenfreija, Henrietes muiža, Miezītes parks, Ofenberga dārzs liek neizpratnē raustīt plecus pat iedzimtam jelgavniekam. Pils parks, Mīlestības aleja, Stacijas parks nepaliek nepamanīti nevienam Jelgavas caurbraucējam. Langervaldes meža parks un Uzvaras parks jau mudina izsaukties: “O, jā, tur gan ir jauki!” Ar cerību, ka visai drīz to pašu pilsētnieki un pilsētas viesi teiks arī par Alunāna un Raiņa parku, ir vērts izstaigāties pa grāmatas lappusēm un uz klausīt, ko “Jelgavas parki stāsta”.

<https://www.jelgava.lv/lv/jaunumi/zinu-arhivs/tapusi-gramata-par-jelgavas-parku-vesturi>

<https://www.laikraksts.com/raksti/raksts.php?KursRaksts=10370>

Atslēgvārdi

Jelgavas pilsētas un apkaimju parki

Zemovičs, Elmārs. Koncertdzīve Jelgavā, 1920–1940. Rīga : Vesta-LK : Laika grāmata, 2020. 79 lpp. ISBN 9789934511714.

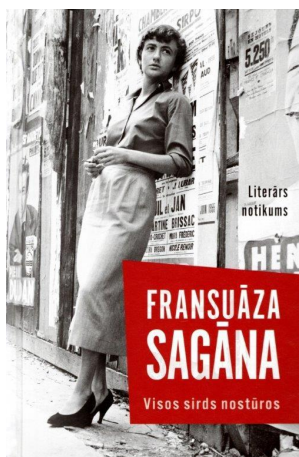
Vāciskā Mītava, latviskā Jelgava – pilsēta, kura dēvēta par Zemgales pērli, laika griežos piedzīvojusi gan slavu, gan baisu kara postu, līdz ar pēdējo zaudējot arī savu tolaik grezno vaigu. Grāmatas lasītāji aicināti atgriezties brīdī, kad pilsēta lepojās ar savu profesionālo teātri, skolotāju institūtu, tautas konservatoriju un Jelgavas filharmoniju. Grāmata ir kā slepena burvju lādīte, kuru atverot, atmirdz dārgumi. Mūziķu, diriģentu un solistu vārdi kā lielākas un mazākas pērļītes satilpināti tajā kārtu kārtām. Lai minam vien dažus no tiem – Jelgavas Tautas konservatorijas direktors Jēkabs Mediņš, Jelgavas simfoniskā orķestra diriģenti Leonīds Vīgners, Pēteris Barisons, Aleksandrs Vinters, dziedātājas Elza Žebranska un Berta Braunfelde. Elmārs Zemovičs veicis skrupulozu Jelgavas laicīgās koncertdzīves uzskaiti, papildinot tekstu ar citātiem no to laiku preses, īpašu uzmanību pievēršot Jelgavas orķestra izveides gaitai. Hronoloģiskā secībā varam izsekot koncertiem Jelgavas Amatnieku biedrības zālē un dārzā, Jelgavas pils dārzā, Grēbnera fabrikas dārzā, Jelgavas Latviešu biedrības namā un citur. Skumji, bet mūsdienās tās ir Jelgavā neatrodamas vietas, par kurām šodien varam runāt gluži kā, 1938. gada koncertsezonu noslēdzot, laikrakstā “Zemgales Balss”: “Jelgavas filharmonijas priekšgalā stāv Jelgavas mūzikas kanclers – Jēkabs Mediņš – ievērojams mūziķis, par kuru kādreiz rakstīs monogrāfiju. Tad to lasīs ar neapslāpējamu interesi, kā lasa skaistas leģendas. Jelgavai ir slavena politiska un kulturāla vēsture, bet Jelgava kādreiz kļūs leģendāra, arī latviešu mūzikas vēsturē ..”. (V. Kad skan Jēkaba Mediņa mūzika. Zemgales Balss, 13.08.1938.) Lai Zemoviča grāmatas ievadā izteiktā cerība, ka Jelgavas mūzikas dzīve rosinās mūzikas vēturniekus padziļināti pievērsties pētījumiem par izcilu jelgavnieku darbību pedagoģijā un izpildītājmākslā, rod ražīgu augsni grāmatas pielikumā publicētajā Jelgavas un tās apkārtnes mūziķu, mūzikas instrumentu būvētāju un meistarū sarakstā.

<https://www.jelgava.lv/lv/jaunumi/zinu-arhivs/izdota-gramata-koncertdzive-jelgava-1920-1940>

<https://www.laikraksts.com/raksti/9819>

Atslēgvārdi

Jelgavas intelektuālā un kultūras dzīve; 20. gadsimta 20.–40. gadi

Sagāna, Fransuāza. Visos sirds nostūros. No franču valodas tulkojusi Astra Skrābane. Rīga : Zvaigzne ABC, 2021. 160 lpp. ISBN 9789934091070.

Franču rakstniece Fransuāza Sagāna vairumam vislabāk atpazīstama ar savu pirmo grāmatu "Esiet sveicinātas, skumjas", lai gan latviešu valodā iznākušas vairākas. Nesen izdots iepriekš npublicēts autores romāns "Visos sirds nostūros". Grāmatas priekšvārdā Sagānas tiesību mantinieks dēls Denī stāsta, kā nonācis pie domas, ka šiem tekstiem jānonāk pie lasītāja. Pazīmes liecinājušas, ka sākotnēji "Visos sirds nostūros" bijis svītrots, nepilnīgs un pārrakstīts scenārijs, tekstam bijis nepieciešams liels papildu darbs. Anotācija sola, ka tekstā izbaudāms Sagānai raksturīgais "nesavažotais" gars, absolūtā brīvība, griezīgais humors un uzdrīkstēšanās. Un patiesi – tas viss stāstā atrodams. Romāna tēli ir bagāti, bet ļoti nelaimīgi cilvēki. Katrs no viņiem sirgst ar grūtsirdību savā īpašā veidā. Kā ierasts, nelaimīgi grāmatu tēli nereti slīgst eksistenciālās pārdomās, un tas brīžiem pavīd arī Sagānas darbā. Nebīstos teikt, ka nauda šos cilvēkus ir samaitājusi, bet varu rezumēt, ka grāmatā aprakstīta viena jestra un dīvainā ģimene.

Lai arī gados jauns lasītājs atsevišķas kultūras un sabiedriskās dzīves atsaucē var nesaprast, kopumā tas netraucē uztvert tekstu un sižetu, kas var tikt skatīts arī kā nepiesaistīts konkrētam laika periodam, jo stāv pāri tā rakstīšanas brīdim. Domājams, ka šis Sagānas romāns būs pa prātam gan esošajiem autores stila mīļotājiem, gan kalpos kā cienīga iepazīšanās ar Sagānu tiem, kam šī Francijas autoru galerijas lappuse vēl sveša.

<https://www.tvnet.lv/7397501/visos-sirds-nosturos-jauns-fransuazas-saganas-romans>

Atslēgvārdi

franču romāni

Samauska Ieva. Kas tu būsi, kad izaugsi jeb bērnodārza noslēpums. Rīga : Zvaigzne ABC, 2021. 96 lpp. ISBN 9789934092497.

Ražīga latviešu autore bērnu grāmatu lauciņā ir Ieva Samauska. Iespējams, viņas jaunākais veikums "Kas tu būsi, kad izaugsi jeb bērnodārza noslēpums" būs tā grāmata, kuru bērns lūgs lasīt priekšā vairākkārt.

Jānītis ir tāds kā sen zināmo anekdotisko "jānīšu" iemiesojums vienā personā. Zēns pamanās iekulties neticamos piedzīvojumos: no veikala ar vectēvu aizbrauc uz slimnīcu, tur satiek un palīdz dakterim klaunam, pavizinās ugunsdzēsēju auto, nonāk dzīvnieku patversmē un beigās pat tiek galā ar zagļiem. Taču caur visiem šiem gandrīz neticamajiem notikumiem puisēns ne tikai iepazīst rīcību neparastās (nu labi – arī visai ikdienišķās) situācijās, bet arī gūst ieskatu dažādās profesijās. Ik pa laikam starp iepriekšējās nodaļas beigām un nākamās nodaļas sākumu ievietota arī sadaļa "Vai zināji?", kurā īsi izklāstīta vēsture un dažādu profesiju specifika, piemēram, kur glabāja naudu, pirms tika izveidotas bankas, cik ātri jāspēj apgērbties ugunsdzēsējam vai cik ilgi jāmacās, lai kļūtu par ārstu. Savukārt noslēgumā jūs uzzināsiet noslēpumu – kurš bērnodārzā salabo salūzušās rotaļlietas, kāpēc naktī dārziņā deg gaisma un kurš tumsā izmēģina slidkalniņus?

Apskatot grāmatu, no pirmā acu uzmetiena nekļūst īsti skaidrs, kam tā adresēta. Lielā izmēra burti šķiet gana piemēroti, lai sākumskolas vecuma lasītāji ķertos pie teksta bez pieaugušo palīdzības. Vienlaikus galvenā stāsta līnija saistīta ar zēnu, kurš vēl apmeklē bērnodārzu – skolēnam aktualitāti zaudējušu tematu. Iepazīstoties ar tekstu un izmēģinot to lasīt kopā ar bērnu, secinu, ka grāmata mērķēta piecus līdz sešus gadus veciem bērniem, kuri macās lasīt un jau domā par nākotni, bet ir vēl gana ieinteresēti pirmsskolas izglītības iestādes slēptajās norisēs. Turklāt – tieši piecu, sešu gadu vecumā aktuāls mēdz kļūt jautājums "Par ko tu gribi kļūt, kad izaugsi?" Tas, ka ilustrāciju attiecībā pret teksta apjomu ir samērā maz, šajā gadījumā nemaz nav traucējoši. Pieaugušā līdzdalība, iepazīstoties ar tekstu, būs nepieciešama, gan lai atbildētu uz papildjautājumiem, gan skaidrotu sarežģītākus vārdus, gan galu galā – lai lasītu priekšā piecgadniekam, kurš pats burtus un vārdus tik raiti kopā vēl nesasien. Grāmata būs labs pamudinājums vecākiem izstāstīt mazajam klausītājam (lasītājam) arī par savu nodarbošanos un darba ikdienu.

https://www.zvaigzne.lv/lv/gramatas/apraksts/193260-kas_tu_busi_kad_izaugsi_jeb_bernodarza_noslepums.html

Atslēgvārdi

latviešu autoru stāsti bērniem